

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

Dvbivm I. quid cognitio in genere, & quotuplex ejus Divisio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95346)

LOGICÆ
TRACTATUS I.
DE
ANTE-VNIVERSALIBVS.

I. **M**IRABERIS fortè, Eruditissime Lector, quod multa hîc præmittam, de quibus alii ferè omnes in Metaphysica disputant, sed scias velim, me in iis, quæ purè ad rationem spectant, rationem sequi, non Authorum morem, aut eorum sine ratione præferenda Authoritatem. Ratio autem docet præmittenda ea omnia, quæ ad Vniversarium, & Prædicamentarium naturam penetrandam sunt necessaria; ne aliò-qui sic de illis contendamus, ut an Realia, an rationis; an possibilia, an impossibilia; an unum, an plura entia sint, ignoremus, & nesciamus quid disputemus.

DISPUTATIO PRIMA

De varijs Cognitionibus & intentionibus.

DVBIVM. I.

*Quid cognitio in genere, & quotuplex
ejus Divisio.*

RESOLUTIO I.

II. **D**ICO I. Cognitio est actus, quo potentia cognoscitiva objectum sibi repræsentat, ut intellectio, visio &c: si verò cognitionem cum intellectione (ut communius) confundas, est actus quo intellectus objectum suum sibi repræsentat. Vbi

III. Adverte cognitionem quandoque dici operationem intellectus; quia intellectus intelligendo operatur: quandoque conceptum seu factum mentis; quia in mente producitur & recipitur instar factus in utero animalis: quandoque etiam imaginem vitalem, similitudinem, & speciem expressam objecti; quia per cognitionem manet objectum imaginatum, assimilatum, depictum & expressum in intellectu: intentionem denique, non quod per eam voluntas finem appetendo intendat, sed quod per eam intellectus in objectum, ipsum repræsentando, tendat: Cognitio autem sub varijs illis nominibus variè dividi, & subdividi solet. Pro qua sit

RESOLUTIO II.

IV. Dico 2. Cognitio dividitur 1. sub nomine operationis in 1. 2. & 3.

V. 1. Dicitur apprehensio, & est termini, sive simplicis, sive complexi, aut orationis, sine assertionem repræsentatio.

VI. 2. Dicitur iudicium, & est orationis cum assertionem repræsentatio: porro repræsentationem orationis huius *Deus est mendax*, v. g. sine assertionem, à repræsentatione ejusdem cum assertionem in eo distinguimus, quod illa præcisè speculetur, examinet, & nihil resolvat; hæc verò post debitam speculationem & examen, resolvat & asserat, *ita est, Deus est mendax*; aut *ita non est*, Deus non est mendax.

VII. 3. Dicitur discursus, & est actus illative enuntians, sive affirmans assertivè, inferendo unum ex alio; ut *homo est animal, ergo & sensitivus; homo non est brutum, ergo non est irrationalis*: Illatio enim semper designatur per particulam *ergo, igitur*, vel æquivalentem.

VIII. Dividitur 2. sub nomine conceptus in Formalem & Objectivum: Formalis est actus, quem intellectus de suo objecto format: Objectivus est objectum illius, sive id, circa quod versatur talis actus; unde actus quo Petrum cognosco, est formalis; Petrus, objectivus.

IX. Dividitur 3. sub nomine cognitionis.

X. 1. In Explicitam & Implicitam: Explicita (quæ & Formalis dicitur) est quæ quidpiam in seipso cognoscitur, ut cognitio caloris in seipso: Implicita (quæ & virtualis dicitur) est quæ quidpiam in alio cognoscitur; ut cognitio effectus in causa, v. g. caloris in igne; vel significati in signo; v. g. vini venalis in hædera appensa. Unde

XI. Colliges eandem cognitionem respectu diversorum esse posse explicitam & implicitam, quia eadem cognitio explicita causæ, est implicita effectus in ea contenti; cognitio etenim explicita ignis, est implicita caloris.

XII. 2. In Distinctam & Confusam: Distincta est, quæ quidpiam ita cognoscitur, ut vi istius cognitionis possit ab alio distingui; ut cognitio Petri, vi cuius possit distingui à Paulo: Confusa est, quæ quidpiam sic cognoscitur; ut vi istius cognitionis non possit ab alio distingui, ut cognitio progressivi eminus visi, vi cuius distingui non possit, an homo sit, an brutum? hinc

XIII. Colliges 1. eandem cognitionem posse esse respectu diversorum Explicitam, Distinctam & Confusam, quia cognitio Petri v. g. in seipso vi cuius distinguo Petrum ab arbore, & vi cuius illum non distinguo à Paulo, est explicita, quia Petri in seipso; distincta, quia vi illius Petrum distinguo ab arbore; & denique confusa, quia vi illius Petrum à Paulo non distinguo.

XIV. Colliges 2. contra nonnullos non omnem cognitionem Confusam esse Implicitam, aut è contra, quia illa, quæ Petrum eminus in seipso confusè cognosco, non potest esse implicita, eo quod Petrus per eam non cognoscatur in alio, sed in seipso; & illa, quæ in Petro eminus viso cognosco animal, vi cuius Petrum ab arbore distinguo, non potest esse confusa, quia per eam animal non ita cognoscitur in Petro, ut vi illius cognitionis ab arbore non distinguatur, sed è contra, ita per eam cognoscitur, ut ab arbore distinguatur.

XV. 3. In Directam & Reflexam, & in Directam

ac Indirectam: Cognitio Directa ut opponitur Reflexæ, est illa quæ res primò cognoscitur, sive non ut antea cognita: Reflexa verò est illa, quæ res secundò cognoscitur, sive ut antea cognita; unde Directa est objectum Reflexæ.

XVI. Cognitio Directa ut opponitur Indirectæ, est illa, quæ objectum per se & propter se cognoscitur: Indirecta verò, quæ aliquid non per se & propter se, sed per accidens, & propter connexionem, quam habet cum objecto Directæ cognitionis, cognoscitur; sic Directa cognitio Patris est, Indirecta cognitio filii, quia filius dicit cognitionem necessariam correlationis ad Patrem, & propter illam cognito Patre cognoscitur.

XVII. 4. In Comparativam & Absolutam. Comparativa est, quæ objectum cognoscitur cum ordine ad aliud, ut cognitio Patris; nam pater, cum sit relativus ad filium, non potest cognosci sine ordine, seu relatione ad filium: Absoluta verò est illa, quæ unum cognoscitur sine ordine ad aliud, ut cognitio Petri secundum se sine ordine ad aliud. Hinc

XVIII. Colliges omnem cognitionem comparativam esse simul directam & indirectam respectu diversorum; Comparativam quidem & Directam respectu ejus, quod in se, & propter se cognoscitur, licet cum ordine ad aliud: Indirectam verò respectu ejus ad quod objectum, in quod fertur, dicit ordinem, & cum quo habet necessariam connexionem.

5. In Adæquatam & Inadæquatam: Adæquata illa est, quæ res tantum cognoscitur, quantum ex parte sua cognoscibilis est; ut cognitio Petri ut est hoc animal rationale: Inadæquata autem est illa, quæ res non tantum cognoscitur &c.; ut cognitio Petri ut est animal, rationalis præcisè &c.

XIX. Attende contra nonnullos ibi definiri cognitionem Adæquatam & Inadæquatam, non verò illius objectum adæquatum & inadæquatum; ac proinde cognitionem ibi non debere attendi ex parte objecti, sed ex parte sua, quod omnes fateri debent; quia cum eminus video confusè Petrum, ita ut appareat esse tantum animal, adæquatè illum cognosco ex parte objecti, dicor tamen Petrum inadæquatè cognitione cognoscere, quia illa cognitio ex parte sua non exprimit totum quod est in Petro; unde omnes cognitiones confusæ semper sunt inadæquatæ ex parte cognitionum, adæquatæ verò ex parte objectorum.

XX. Cognitio sub nomine Intentionis dividitur.

XXI. 1. In Formalem & Objectivam: Formalis est actus quo intellectus in objectum suum tendit, & ut sic ly *intentio* sumitur activè: Objectiva autem est objectum illius, & ut sic Intentio sumitur passivè.

XXII. Subdividitur utraque Intentio in 1. & 2.

XXIII. 1. Intentio formalis confunditur cum intentione directâ ut opponitur Reflexæ, & est primus egressus potentie intellectivæ versus suum objectum; sive est repræsentatio objecti secundum esse non cognitum, secundum ea, quæ habet antè intellectum &c.; ut repræsentatio Petri quatenus est hoc animatum hæc animâ rationali.

XXIV. 1. Autem Intentio objectiva est objectum illius.

XXV. 2. Intentio Formalis confunditur cum cognitione reflexa, & est secundus egressus potentie &c.; sive est repræsentatio objecti secundum esse cognitum, secundum ea, quæ habet post intellectum,

etiam, & intentionaliter tantum &c; ut representatio Petri quatenus est species, animal, ens &c.

xxvi. 2. autem objectiva est objectum illius.

xxvii. Subdividitur 2. objectiva in secundam objectivam secundum se, & secundam objectivam secundum modum significandi tantum.

xxviii. 2. objectiva secundum se (quam ordinariè Philosophi intelligunt per 2. objectivam) est concretum ex natura tamquam subiecto, & 1. intentione formali tamquam formâ, ut genus, species &c.

xxix. 2. objectiva secundum modum significandi tantum, est quæ quidem secundum se non est concretum ex natura tamquam subiecto, & 1. intentione formali tamquam formâ, sed tamen tale concretum significat, ut homo, animal, ens &c; homo enim pro forma dicit humanitatem, quæ non est 1. intentio formalis, ut patet, pro subiecto rem habentem &c; significat tamen concretum ex natura & 1. intentione formali, quia homo significat Petrum, Paulum, & cetera hominis individua per 1. intentionem formalem tam confusè concepta, ut in ratione hominis inter se non distinguantur. Pro maiori horum intelligentia, & communi ferè omnium Philosophorum, dum volunt ly *animal, homo* &c, esse primas intentiones objectivas, non secundas; inadvertentiâ detegendâ.

xxx. Adverte ex communi Grammaticorum, Philosophorum & Theologorum sensu, dari voces communes ab individuis abstrahentes; ac proinde ex instituto aliud significantes, quia ipsa individua; alioqui Grammatici voces communes frustra restringerent per signa demonstrativa *hic, hæc, hoc*; & Philosophi frustra de Universalibus disputarent; Theologi autem id ubique ex philosophia supponunt: favet insuper ratio, quia ly *homo* v. g. extrâ propositionem habet suum significatum ex instituto, non quidem humanitatem conjunctam hæc ceitati, quia (præterquam quod homini primò vocem *homo* audienti nulla hæc ceitas occurrat) attendendo ad significatum ex instituto, hæc propositiones essent falsæ; *homo est predicabilis de multis; homo non potius est Petrus, quam Paulus* &c, sed omnibus individuis humanis communis &c, quod nullus dixerit: undè fit quod vox *homo* v. g. duo dicat ex instituto, humanitatem, & rem habentem humanitatem formaliter præcisam ab omni hæc ceitate; quia verò humanitatem & rem, tamquam sibi intrinseca, realiter & in actu signato significat, & illam ut præcisam ab omni hæc ceitate non nisi tamquam sibi extrinseca, formaliter & in actu exercito præcisionis formalis ipsius ab omni hæc ceitate, *homo* secundum se, id est, secundum sibi intrinseca, realiter & in actu signato, rectè dicitur 1. intentio objectiva, ab eo, quod sit ut sic, objectum 1. intentionis formalis; secundum verò modum significandi, id est, secundum sibi extrinseca, formaliter & in actu exercito præcisionis formalis ipsius ab omni hæc ceitate, 2. intentio objectiva: si autè petas, an vox *homo* simpliciter dici debeat 1. intentio objectiva, an 2. objectiva? mihi melius simpliciter dicitur 2. intentio objectiva, quia *homo* nō dicitur nisi in actu exercito præcisionis formalis ab omni hæc ceitate (quidquid in actu signato ipsa individua significet) alioqui dicendo *homo*, diceretur *hic homo*, quod statim impugnabimus; quia tamen in verificatione propositionum attenditur identitas prædicati cum subiecto, vox *homo* in propositione censetur 1. obje-

ctiva, sive hic homo, aut 2. objectiva sive homo conceptus, pro diversitate extremi, cui conjungitur: hic tamen advertere debes vocem *homo* in propositione vera non retinere rigorosam significationem, quam habet ex instituto, sicut universalitatem non retinet, de quo infra; ac proinde hanc propositionem, *Christus est homo*, non esse veram, sumptâ voce *homo* secundum rigorosam significationem, quam habet ex instituto; alioqui hæc propositiones veræ esse deberent, *Christus est homo predicabilis de multis; Christus est homo non hic homo; Christus est homo qui est non potius Christus, quam Iudas*, quæ sunt hæc eticæ; vera tamen est, & fidei, sumptâ voce *homo* secundum rigorosum sensum, quo juxta Philosophos, & Theologos universalis verificantur de individuis; at ille non est rigorosum significatum, quod habet ex instituto: quia, præterquam quod termini sint significativi extrâ propositionem, terminus *homo* est universalis ut patet, falsa autem est propositio, *individuum est universale*, licet sit significatum intrinsecum, reale & in actu signato vocis *homo*, restrictum per particulam *hic*, sive personaliter acceptum, sic ut propositio illa fidei, *Christus est homo* æquipolleat huic, *Christus est hic homo*. Hinc autem

xxx. Colliges 1. cognitionem hominis esse cognitionem distinctam à cognitione hujus hominis, idque quia *homo* dicit præcisionem universalem ab hæc ceitate, & profertur voce significante multa confusè; si enim dixerim, *Petrus veniat*, veniet: si verò *veniat homo*, non veniet, si plures sint; *hic homo* verò unum hominem determinatè significat.

xxxi. Colliges 2. non ideo à nobis tolli omnes voces communes, sive multis communicabiles, quia dicimus illas esse secundas intentiones objectivas; nam licet 2. objectivæ secundum se, id est, concreta ex prima intentione formali, & prima objectiva, ut genus & species &c, non possint communicari multis univocè ut quod, secundæ tamen objectivæ secundum modum significandi, de quibus hic agimus, ut *homo, animal* &c, sic sunt communes secundum extrinseca formaliter & in actu exercito, ut de facto sint secundum intrinseca realiter & in actu signato communicata multis univocè ut quod, ut patet in homine, qui ut sic, nihil aliud est, quam omnia individua humana, sive res omnes habentes humanitatem; qui verò putant voces *homo, animal* &c, esse objectum 1. intentionis, velint nolint, videntur omnes voces communes tollere, quia objectum 1. intentionis est illud, quod existit antè intellectum, quidquid verò est tale, est singulare, ut omnes fateri tenentur.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quid sit sumi 1. intentionaliter.

RESOLVTIO.

xxxiii. Dico sumi 1. intentionaliter est sumi pro prædicatis, quæ rei conveniunt à parte rei, sive antè intellectum; ut *Petrus est hoc album, individuum constans hoc corpore* &c: prædicata verò quæ rei conveniunt antè intellectum, dicuntur 1. intentionalia.

xxxiv. Adde plerumque in Porphyrio, sumi 1. intentionaliter idem esse, ac 2. intentionem objectivam